

Όταν κάποιος άνθρωπος έρθει αντιμέτωπος με μια ασθένεια, με μια δύσκολη κατάσταση, σκέπτεται, ρωτάει, αναζητεί, ώστε να σχηματίσει όσο το δυνατόν σαφέστερη εικόνα του προβλήματος του ώστε να προχωρήσει στην διάγνωση και κατόπιν στην θεραπεία και την λύση. Από την στιγμή όμως που ο άνθρωπος είναι διττός, μπορούν να αρρωστήσουν και να νεκρωθούν όχι μόνο τα σωματικά μεγέθη αλλά και τα ψυχικά.

Αυτό που διακρίνει μερικούς ανθρώπους είναι μια εμπάθεια, μια σκληρότητα, ένας θυμός. Συνήθως τέτοιους ανθρώπους τους ονομάζουμε εγωιστές. Είναι όμως αυτό ο εγωισμός ή μήπως είναι κάτι βαθύτερο, το οποίο εκφράζεται σε ποικίλες μορφές και μας αφορά λίγο πολύ όλους μας, όσο φαινομενικά και αν νομίζουμε ότι είμαστε ψυχικά υγιείς.

Το μέγεθος και την έκταση του εγωισμού την κατανοούμε καλύτερα αν τη δούμε με φόντο την αντίστοιχη αρετή που είναι η ταπείνωση. Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος μας λέει ότι η ταπείνωση είναι να ξέρεις τι πραγματικά είσαι, που ακριβώς βρίσκεσαι. Αλήθεια πόσο αληθινός, ποσό χαριτωμένος και πόση αρχοντιά δεν κρύβει ο ταπεινός άνθρωπος; Πόσο αλήθεια δροσιζόμαστε και αναπαυόμαστε όσο βρισκόμαστε δίπλα του;

Αντίθετα ο εγωιστής δεν έχει την πραγματική εικόνα της καταστάσεώς του. Το μεγαλύτερο μέρος του «εγώ» του είναι φανταστικό, γι' αυτό και η ναρκισσιστική εικόνα για τον εαυτό

του συνεχώς διαφοροποιείται με βάση κάποιες σειρές ταυτίσεων. Ζητάει συνεχώς την επιβεβαίωση των άλλων. Συνήθως δεν μπορεί να κατανοήσει το αυτονόητο, τα θελήματα του τα κάνει δικαίωμα, τα δε σφάλματα του δεν τα βλέπει. Όχι μόνο είναι αδιάφορος απέναντι στους συνανθρώπους του, αλλά ούτε καν τους αφήνει χώρο ελευθερίας. Δεν θυσιάζει τίποτα από την ψυχή ούτε από το σώμα για την ανάπαυσή του. Αποτελέσματα του εγωισμού του ανθρώπου, είναι συχνά να κυριεύεται από δειλία και μικροψυχία. Πονάει από τον εγωισμό του, ντρέπεται, φοβάται, αγχώνεται, τον πιάνουν ημικρανίες, νευρική κινητικότητα και φυσικά είναι πολύ εύκολο και να τον κοροϊδεύεις ακόμα αρκεί να του λες ότι είναι καλός και να του φουσκώνεις το εγώ του.

Πρώτος ο οποίος αφήνει τα μείζονα για να πιάσει τα ελάσσονα από τους αγγέλους από εγωισμό, είναι ο πρώην εωσφόρος, ο διάβολος. Από το δε ανθρώπινο γένος πρώτοι πέφτουν οι Εύα και ο Αδάμ από την χαζή εγωιστική φιλοδοξία να γίνουν «ως θεοί».

Ο Σύγχρονος άνθρωπος αναζητεί να γίνει και αυτός «ως Θεός». Ξεχνάει σαν γνήσιο παιδί των πρωτοπλάστων τα κρείττονα, ότι δηλαδή είναι κατ' εικόνα Θεού, ότι γίνεται παιδί του Θεού με το βάπτισμα, ότι έχει φύλακα άγγελο, ότι τον τιμάει η Εκκλησία, ακόμα και αυτή η θέωση του χαρίζεται. Υπάρχει μεγαλύτερη καταξίωση και δικαίωση για τον άνθρωπο; Είδες μέγεθος ευλογίας; Και όμως ζητάει την δική του ατομική αναγνώριση, την δική του (άδοξο) δόξα, την δική του αποθέωση. Και πραγματικά είναι εύλογο να αμφιβάλλει κανείς για το πόσο χρόνο μπορεί να αντέξει ο άνθρωπος να προβάλλεται μέσα από τα προσόντα του.

Αν λίγο σκύψουμε στο βάθος της ψυχής μας θα εντοπίσουμε διαφόρων ειδών εγωισμούς ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τα ιδιώματα της ψυχής. Μπορεί δηλαδή ο εγωισμός μας να εκφράζεται άλλοτε ως θέλημα και καπρίτσιο, άλλοτε ως γνώμη και άποψη και άλλοτε ως δικαίωμα και παράπονο. Αυτά σε ένα πρώτο επίπεδο τα έχουμε όλοι και έχουν μπει μέσα μας αμαυρώνοντας το κάλλος της ψυχής μας ήδη από την από την πτώση των πρωτόπλαστων. Έτσι πρωτογενώς για ένα παιδί, η στροφή προς τον εαυτό του είναι κάτι φυσικό, όταν όμως ο άνθρωπος συνεχίζει και καλλιεργεί τους εγωισμούς του και τις ροπές του, τότε αρχίζει και η λανθασμένη χρήση της ελευθερίας του.

Ο ίδιος ο Θεός, θέλοντας να μας βγάλει από αυτή την αρρωστημένη αγάπη του εαυτού μας, μας θέτει σαν πρώτη εντολή να αγαπήσουμε καθολικά με την καρδιά μας το Θεό και κατ' επέκταση και τον συνάνθρωπο. Γι' αυτό και προτρέπει στην Καινή Διαθήκη από τον πρώτο μακαρισμό « ευτυχισμένοι οι ταπεινοί » ευτυχισμένοι γιατί αυτοί μπορούν να αγαπήσουν. Ήδη ξέφυγαν από την ατομικότητα και προχωρούν στην Κοινωνία, στον Παράδεισο. Γνωρίζουν τι ακριβώς είναι, τις δυνάμεις τους καθώς και το άπειρο βάθος και ύψος του

Θεού. Ότι κάνουν πλέον θα είναι αληθινό.

Ο Απόστολος Παύλος λέει στον Τιμόθεο ότι οι άνθρωποι θα είναι φίλαυτοι, φιλάργυροι, αλαζόνες, υπερήφανοι, βλάσφημοι, απειθείς στους γονείς τους, αχάριστοι, άστοργοι. Και φυσικά δεν βάζει πρώτη στη σειρά τυχαία την φιλαυτία, αλλά αυτή σαν πρώτη, σέρνει τα υπόλοιπα πάθη διότι είναι ο κατ' εξοχήν ακάθαρτος λογισμός και η κατ' εξοχήν πτώση.

Οι θεοφόροι Πατέρες βάζουν το κέντρο βάρους της θεραπευτικής του προσώπου στην κένωση από τον εγωισμό ο οποίος είναι μητέρα και τροφός των παθών. Αρχή των κακών ονομάζει την φιλαυτία και ο Άγιος Μάξιμος. Ο άγιος Γρηγόριος ο Διάλογος την ονομάζει βασίλισσα όλων των αμαρτιών. Ο άγιος Θαλάσσιος μας λέει ότι αν θες να απαλλαγείς από όλα τα κακά να αποταγείς από την φιλαυτία. Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης τονίζει ότι η φιλαυτία είναι νέκρωση της θείας ζωής... Αν αγαπάς ατάκτως τον εαυτό σου και τον κολακεύεις αλλοίμονό σου! Δεν θες ούτε να κοπιώσεις, ούτε πειρασμό να υπομείνεις, ούτε να κακοπαθήσεις.

Ο Αγ. Ιωάννης στο βιβλίο του «Κλίμαξ» μιλώντας για την υπερηφάνεια μας λέει: Είναι η άρνηση του Θεού, εφεύρεση των δαιμόνων, εξουθένωση των ανθρώπων, μητέρα της κατακρίσεως, απόγονος των επαίνων, απόδειξη ακαρπίας, φυγαδευτήριο της βοήθειας του Θεού, πρόδρομος της παραφροσύνης, πρόξενος πτώσεων, αιτία της επιληψίας, πηγή του θυμού, θύρα της υποκρίσεως, στήριγμα των δαιμόνων, φύλακας των αμαρτημάτων, δημιουργός της ασπλαχνίας, άγνοια της συμπάθειας, πικρός κριτής, απάνθρωπος δικαστής, αντίπαλος του Θεού, ρίζα της βλασφημίας.

Ο Άγιος Ησύχιος γράφει επίσης ότι παιδιά της φιλαυτίας που κινούνται με ορμή είναι ο αυτοέπαινος στην καρδιά, η αυταρέσκεια, η γαστριμαργία, η πορνεία, η κενοδοξία, ο φθόνος και τελευταίο παιδί σαν κορωνίδα όλων η υπερηφάνεια η οποία γνωρίζει όχι μόνο ανθρώπους να ρίχνει από τον ουρανό αλλά και αγγέλους...

Πόσο νοσηρός είναι λοιπόν ο εγωκεντρικός άνθρωπος, αφού στενεύει το πλάτος της ευεργεσίας προς τον εαυτό του, διότι ακριβώς δεν θέλει να ολοκληρωθεί και να ανοιχτεί αγαπητικά με τους συνανθρώπους του, με αποτέλεσμα ο πλησίον να γίνεται η κόλασή του. Αλλά όχι μόνο αυτό αλλά με αυτόν τον τρόπο ακόμη και ο ίδιος ο εγωκεντρικός άνθρωπος αυτομηδενίζεται και αυτοκαταργείται, αυτοκολάζεται.

Το ρεύμα του διαφωτισμού, του ρομαντισμού, των μηδενιστικών φιλοσόφων καθώς και του σχετικά σύγχρονου ρεύματος της «Νέας εποχής», άλλαξαν την όλη δομή της κοινωνίας των ανθρώπων από Θεανθρωποκεντρική σε ανθρωποκεντρική. Η σύγχρονη δυτική «κοινωνία» χαρακτηρίζεται από την ανάδειξη του εαυτού. Είναι η εξέλιξη του λεχθέντος από τον Ντεκάρτ «σκέφτομαι άρα υπάρχω». Ο καθένας θεωρεί πλέον ως Αλήθεια, όχι την μετοχή του στην Αλήθεια του Θεού, αλλά αυτό που εκείνος παράγει νοητικά. Ο ουμανιστικός άνθρωπος θέλει να αυτολυτρωθεί, να αυτοδικαιωθεί, να αυτοψυωθεί, να αυτοτελειωθεί, να αυτοθεωθεί. Το πρόσωπο μετατράπηκε (ακόμα και λεκτικά) σε άτομο, και η κοινωνία σε μάζα. Συνέπειες του ουμανισμού που τις βιώνει ο σύγχρονος άνθρωπος είναι η Συστηματοποίηση και η Μοναξιά.

Υπάρχει δυστυχώς και άλλο ένα παρακλάδι του εγωισμού το οποίο συνδέεται με την θρησκευτικότητα και διακρίνεται πολύ δύσκολα. Αφορά πρωτογενώς τους πιστούς της Εκκλησίας, αλλά και όλους μας, σε προσωπικό επίπεδο. Είναι ο γνωστός κλασικός φαρισαϊσμός, η θρησκοληψία, ο φονταμενταλισμός, ο ζήλος χωρίς επίγνωση. Μπορεί δηλαδή κάποιος άνθρωπος να είναι Τυπικός τηρητής των εντολών του Θεού, άλλα η προαίρεση του, το θέλημά του να μην ταυτίζεται με το θέλημα του Θεού, αλλά με την αναγνώρισή του. Είναι το πρόσωπο το οποίο μετατρέπει το ήθος της Εκκλησίας σε σειρά ηθικών κανόνων. Θεωρεί τον εαυτό του σωσμένο και φορτώνει τους γύρω του, με περιττές εντολές. Ο φαρισαίος, μένει στους τύπους χωρίς διάκριση, χάνοντας όλη την ομορφιά και την ουσία.

Ο Άγιος Ιωάννης της Κλίμακος λέει για τον υπερήφανο ότι είναι ρόδι σαπισμένο εσωτερικώς, που εξωτερικώς γυαλίζει το χρώμα του. Ο υπερήφανος δεν χρειάζεται δαίμονα, διότι γίνεται πλέον ο ίδιος δαίμων και εχθρός του εαυτού του. Αλλού μας λέει για τον κενόδοξο ότι δείχνει ότι είναι πιστός ενώ είναι ειδωλολάτρης ... ο κενόδοξος ασκητής είναι διπλά αδικημένος, αφού και το σώμα του το τυραννεί και μισθό δεν παίρνει.

Έχουμε να κάνουμε λοιπόν με μια σοβαρή ασθένεια, και πρέπει να την ερευνήσουμε μέσα μας, με την βοήθεια του πνευματικού (γιατρού), με πλεονάζουσα σοβαρότητα. Είναι βέβαια αλήθεια ότι η εξέταση στον εαυτό μας πονάει, πόσο μάλλον αν κάποιος προχωρήσει στην θεραπεία και στην κάθαρση.

Όταν βέβαια μιλάμε για έξοδο από το ναρκισσικό επίπεδο, δεν συνεπάγεται με την αναιρέση ή την κατάργηση τα προσωπικότητας μας, άλλα για το πώς θα επανέλθουμε στην όντως προσωπικότητα. Κανένας δεν μίσησε την σάρκα του λέει ο απόστολος (Εφ 5:29).

Διότι ο καθένας μας είναι εικόνα του Θεού και φυσικά πρέπει να υπάρχει στα κοινωνικά μεγέθη, παράλληλα με την ενότητα των προσώπων και η διάκρισή τους. Το πρόσωπο του καθενός μας, είναι αυτές οι διαφορές μας και επειδή είμαστε αλλήλων μέλη και συμπληρωνόμαστε, το δώρο, το τάλαντο, το χάρισμα που μας δόθηκε από Εκείνον, πρέπει να το χρησιμοποιήσουμε σε αυτό το σώμα της Εκκλησίας για να γίνει πραγματικό, ενεργό χάρισμα.

Οι Άγιοι της Εκκλησίας κατέγραψαν επακριβώς και επιστημονικώς, την εξέλιξη της αρρώστιας του εγωκεντρισμού, καθώς και την θεραπεία της. Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος μας λέει ότι μπορείς να αποκτήσεις την ταπείνωση είτε εκούσια είτε ακούσια. Αλήθεια πώς να μην ταπεινωθεί κανείς βλέποντας το κάλλος του Νυμφίου, πώς να μην ταπεινωθεί κανείς βλέποντας ακόμα και αυτή την τελειότητα των δημιουργημάτων, την άπειρη σοφία Του. Βοηθητικό επίσης μέσο, για την έξοδο από τον εγωισμό μας, είναι αυτή η Θεία Ευχαριστία, όπου λειτουργούμε όλοι ως Εκκλησία με καθολική ευσέβεια. Αλλά και προσωπικά ο καθένας μας, μπαίνοντας στον χώρο της νηστείας, της προσευχής, της υπακοής, της άσκησης, της ανάγνωσης των Ευαγγελίων και των βίων των αγίων, νιώθει την αδυναμία της δικής του ανθρώπινης φύσεως καθώς και το ύψος όπου έφτασαν οι άγιοι με την χάρη του Θεού.

Κι αν ακόμα κάποιος δεν θέλει να διορθωθεί ας ακούσει την Αγία Γραφή που λέει «Ο υψών εαυτὸν ταπεινωθήσεται» (Λουκ. ιη' 14) και αλλού «Υπερηφάνοις ο Θεὸς ἀντιτάσσεται» (Α' Πετρ. Ε' 5)

Έτσι, αν ο άνθρωπος, όχι μόνο δεν κατανοεί και δεν ωφελείται από την χάρη των δωρεών αλλά τα θεωρεί και αιτία κενοδοξίας, τότε έρχεται η χάρη των πειρασμών. Ο άνθρωπος, σε κάποια χρονική στιγμή, χωρίς να το θέλει, συγκλονίζεται σε βάθος, μπορεί να χάσει όλα όσα νόμιζε δεδομένα, την υγεία, την περιουσία, τα οικεία πρόσωπα. Γι' αυτό ας φοβηθούμε και ας ντραπούμε από τώρα, για να μην πενήθσουμε οπωσδήποτε και σε αυτή την ζωή αλλά και στην άλλη.

Ο Θεός μας δείχνει με τον λόγο και την αγία ζωή Του την στροφή και την έξοδο από τα κλειστά και νοσηρά κοινωνικά συστήματα. «Όποιος θέλει, ας απαρνηθεί τον εαυτό του, ας πάρει το σταυρό του, και ας με ακολουθήσει»

Μακάριος λοιπόν εκείνος ο οποίος Τον ακολουθεί διότι «Ο ακολουθών εμοί ου μη περιπατήσει εν τη σκοτία αλλ' έξει το φως της ζωής»

Κωνσταντίνος Αναγνώστου

